

**HUDDINGE
KOMMUN**

tyresö kommun

Tekniska kontoret
2016-04-06/2
Diarienum: 2016-KSM1052

VA-utbyggnadsprogram

revidering av programmet från 2004

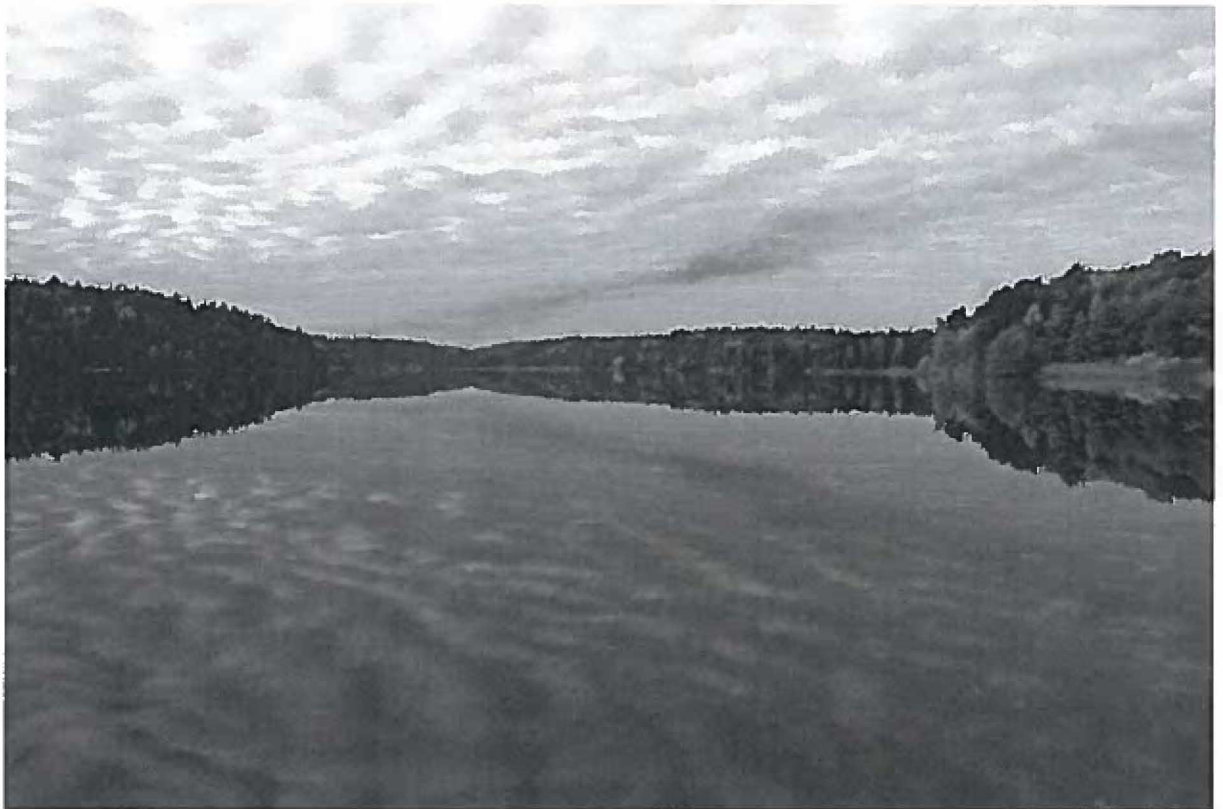

Foto: Richard Vestin

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Inledning	5
Bakgrund	5
Uppdrag	5
Syfte	5
Avgränsningar och tidshorisont	5
Uppföljning av VA-utbyggnadsprogram 2004	6
VA-utbyggnad 2016-2025	7
Underlag för prioritering av områden	7
Prioritering av områden för VA-utbyggnad	7
Områden som bedöms ha behov av VA-utbyggnad	10
Rutiner vid VA-utbyggnad	18
Områden med fortsatt enskild VA-försörjning	19
Omvärldsfaktorer	19
Lagkrav och villkor	19
Nationella miljömål	20
Svensk Vattenförvaltning	20
Åtgärdsplaner för Trehörningen och Orlången	21
Principer för normal och hög skyddsnivå	21
Ett förändrat klimat	21
Mål, planer och styrande dokument i Huddinge	22
Översiktsplan	22
Lokala miljömål och miljöprogram	23
Gatukostnader	23
Vatten i Huddinge	24
Sjöar och vattendrag	24
Grundvatten och dricksvatten	24
Dagvatten	25
Avloppsvatten	25
Enskilda avlopp	25
Bilaga 1: Tabell med kriterier för behov av åtgärder	27
Bilaga 2: Tabell med fakta om områden	28

I arbetet med revideringen av VA-utbyggnadsprogrammet har följande personer deltagit: projektledare Johanna Pettersson (staben, samhällsbyggnadsavdelningen), Josefin Andersson (miljötillsynsavdelningen), Annika Blomquist (plansektionen), Jonas Gran (mark- och exploateringssektionen), Camilla Kjellin (miljö-tillsynsavdelningen), Susanna Udd (plansektionen), Eva Wilmin (Stockholm Vatten AB), Siiri Öhman (gatu- och trafiksektionen) samt konsulterna Krister Törneke och Embla Myrdal från Tyréns.

Sammanfattning

I Huddinge kommuns Översiktsplan 2030 anges bland annat att fritidshusområdena inom kommunen på sikt kommer att försörjas med kommunalt vatten och avlopp (VA).

VA-utbyggnadsprogrammet är ett viktigt verktyg i arbetet med att nå miljökvalitetsnormerna för sjöarna. Programmet ska också utgöra ett underlag för kommande planering och exploatering. Den slutgiltiga prioriteringen av utbyggnad görs i Projektplanen för samhällsbyggnadsprojekt. Där görs en prioritering och viktning av alla kommunens olika planerings- och exploateringsprojekt.

VA-utbyggnadsprogrammet från 2004 har följts men med viss tidsförskjutning. Utbyggnad har genomförts i de områden som prioriterats högst, med undantag för Rosenhill, där detaljplanearbete pågår. I några fall har prioriteringsordningen ändrats, exempelvis har Hagebyvägen byggts ut före några områden som prioriterats högre. Utbyggnad av VA till Hagebyvägen togs med vid utbyggnad av det nya området Vistaberg. VA-utbyggnad har även påbörjats i Vidja, som inte ingick i utbyggnadsprogrammet, eftersom det fanns ett föreläggande från Länsstyrelsen om behov av utbyggnad av VA i området.

De områden i det gamla utbyggnadsprogrammet där VA-utbyggnad ännu inte startat återfinns i det nya utbyggnadsprogrammet. Utöver dessa har det tillkommit ett antal områden där kommunen behöver ta ställning till behovet av VA-utbyggnad. För att prioritera mellan dessa områden har det gjorts en bedömning av:

- Behovet av åtgärder för en långsiktigt hållbar VA-försörjning i området
- Möjligheten och kostnaden att tillgodose behovet genom kommunalt VA

Detta har resulterat i nedanstående prioritering av VA-utbyggnad:

Område	Områdets individuella prioritering 1-5, där 1 är högst	Klustring av områden utifrån prioritering 1-3, där 1 är högst
Gunhildsvik	1,2	1
Backen västra	1,4	1
Svartvik	1,4	1
Lövstastigen	1,6	1
Norra Glömsta	1,7	1
NV Länna	1,8	2
Lyckåsen	1,8	2
Västa Glömsta	2,1	2
Sjöviksvägen	2,2	2
Storön	2,2	3
Solbacken	3,1	3
Katrinebergsvägen	3,2	3
Ådran	3,5	3
Kvarntorp (Lissma)	4,1	3

Efter genomförd utbyggnad av kommunalt VA till de områden som listas i tabell 2 kommer det fortfarande att finnas små områden eller ensstaka fastigheter som fortsättningsvis kommer att ha enskilda avlopp kvar.

Generellt inom Huddinge ställs krav på hög skyddsnivå enligt Naturvårdsverkets allmänna råd och tillstånd krävs för nyanläggning eller en väsentlig ändring av en befintlig enskild anläggning. Tillsyn samt inspektioner av de enskilda avloppsanläggningar som blir kvar kommer fortsättningsvis att hanteras av kommunens tillsynsnämnd.

Inledning

Bakgrund

I Huddinge kommuns Översiktsplan 2030 är den övergripande inriktningen en långsiktig hållbar utveckling. Följande riktlinjer från översiktsplanen berör VA-försörjningen:

- Fritidshusområdena inom kommunen kommer på sikt omvandlas till områden med permanent bebyggelse. De ska VA-försörjas och bör i viss omfattning kompletteras med andra bostadstyper samt om möjligt även viss service.
- Översynen av VA-utbyggnadsprogrammet ska resultera i en bedömning av i vilken ordning omvandlingsområdena ska VA-försörjas och planläggas.

Uppdrag

I verksamhetsplanen för kommunstyrelsens förvaltning (KSF) 2015 och 2016 fanns utvecklingsåtagandet: Revidera VA-utbyggnadsprogrammet. Åtagandet sorteras under kommunfullmäktiges delmål God vattenstatus i sjöar och vattendrag och det övergripande målet Ekosystem i balans.

Syfte

VA-utbyggnadsprogrammet är ett viktigt verktyg i arbetet med att nå miljökvalitetsnormerna för sjöarna. Programmet ska också utgöra ett underlag för kommande planering och exploatering. Den slutgiltiga prioriteringen av utbyggnad görs i Projektplanen för samhällsbyggnadsprojekt. Där görs en prioritering och viktning av alla kommunens olika planerings- och exploateringsprojekt.

Avgränsningar och tidshorisont

VA-utbyggnadsprogrammet omfattar områden med befintlig bebyggelse där det idag inte finns kommunalt VA men där en detaljplanering ska ske i samband med utbyggnad av VA. Programmet utgör en intern prioritering mellan dessa områden.

VA-utbyggnadsprogrammet omfattar inte:

- helt nya exploateringsområden
- områden som förtätas eller där tomter styckas inom befintlig detaljplan
- befintliga områden där kommunalt VA finns men olika typer av VA-problematik uppstått, t ex problem med översvämningar
- områden där detaljplanearbete redan startat
- koloniområden
- grupper av fastigheter med färre antal fastigheter än 10.

Ibland finns förutsättningar som måste uppfyllas för att planläggning ska kunna ske t ex Tvärförbindelse Södertörn när det gäller Västra Glömsta och Backen västra samt Spårväg Syd för Katrinebergsvägen.

Programmet gäller till 2025 trots att ÖP sträcker sig till 2030. Syftet med detta är att redovisa behov av utbyggnad för att ge effekten på vattenstatusen 2027. Detta år ska miljökvalitetsnormerna för sjöarna vara uppfyllda.

Uppföljning av VA-utbyggnadsprogram 2004

I tabellen nedan redovisas vad som har hänt i de områden som pekades ut i VA-utbyggnadsprogrammet från 2004.

Område	Prioritet 2004 (1-5, där 1 är högst)	Status
GLÖMSTA/VISTABERG		
Västra Glömsta	4	VA delvis utbyggt ¹
Talldalsvägen	2	VA utbyggt
Lövstastigen	3	Ej påbörjat
Hagebyvägen	4	VA utbyggt
Rosenhill	2	Detaljplanearbete pågår
Östra Glömsta	2	VA utbyggt
Backen	1	VA utbyggt
LÄNNA		
Lyckåsen	5	Ej påbörjat ²
Björnvägen	4	VA-utbyggnad pågår
NV Länna	5	Ej påbörjat
Österhagen	5	Ej påbörjat
ÖVRIGA OMRÅDEN		
Segelledsområdet	2	VA utbyggt
Svartvik	3	VA-utbyggnad pågår för den del som ligger inom projektet Högmora 2. Ej påbörjat för övriga delar
Högmora (etapp 1-2)	1-3	VA-utbyggnad pågår
Solbacken	5	Ej påbörjat
Sjöängen	2	VA utbyggt
Gladö Kvarn	2	VA-utbyggnad pågår
Ådran	-	Ej påbörjat
Norra Glömsta	-	Ej påbörjat
Kvarntorp (Lissma)	-	Ej påbörjat
Vidja 1	Ingick ej i 2004 års program	VA-utbyggnad pågår
Vidja 2	Ingick ej i 2004 års program	VA-utbyggnad pågår

Tabell 1. Uppföljning av 2004 års VA-utbyggnadsprogram. Områden med färdigutbyggt VA har markerats med grönt.

Av tabellen framgår att VA-utbyggnadsprogrammet från 2004 har följts men med viss tidsförskjutning. Utbyggnad har genomförts i de områden som prioriterats högst, med undantag för Rosenhill, där detaljplanearbete pågår. I några fall har prioriteringsordningen ändrats, exempelvis har Hagebyvägen byggts ut före några områden som prioriterats högre. Utbyggnad av VA till Hagebyvägen togs med vid utbyggnad av det nya området Vistaberg. VA-utbyggnad har även påbörjats i

¹ Ett 20-tal fastigheter i områdets östra del fick VA utbyggt inom projektet Kristinavägen.

² Området ingår i detaljplan för Lyckåshöjden.

Vidja, som inte ingick i utbyggnadsprogrammet, eftersom det fanns ett föreläggande från Länsstyrelsen om behov av utbyggnad av VA i området.

När VA-utbyggnaden har slutförts har Stockholm Vatten AB (SVAB) dragit fram ledningar till alla fastigheter i området. Endast de fastigheter som väljer att ansluta sig debiteras anläggningsavgift. I vissa områden har färre fastigheter än beräknat anslutit sig. Detta har lett till underfinansiering av VA-utbyggnaden. Det har också lett till en lägre vattenomsättning i ledningsnätet vilket kan ge upphov till olika problem. Dessutom kvarstår ett antal enskilda avlopp i dessa områden. Risk kan finnas att de har bristfällig funktion.

Med anledning av det som beskrivs ovan har det funnits behov av att se över rutinerna och samverkan mellan kommunen och SVAB i samband med att VA-utbyggnaden slutförs. Se vidare i avsnittet Rutiner vid VA-utbyggnad nedan.

VA-utbyggnad 2016-2025

Underlag för prioritering av områden

Som underlag för att prioritera mellan olika områden har det gjorts en bedömning av:

- Behovet av åtgärder för en långsiktigt hållbar VA-försörjning i området
 - uppskattat bebyggelsetryck (andel permanentboende i området och efterfrågan på bostäder och lokaler)
 - behov av planläggning av andra skäl än VA-försörjning, t.ex. underlag för kollektivtrafik och service, bidrag till bostadsförsörjningen
 - behov av gemensam dricksvattenförsörjning
 - kända problem med dåliga markförhållanden som skapar svårigheter med att anlägga och sköta enskilda avlopp
 - behov av skydd för känsliga recipienter (sjöar och vattendrag)
- Möjligheten och kostnaden att tillgodose behovet genom kommunalt VA
 - insatsen som krävs för att förse området med kommunalt VA
 - avstånd till befintlig eller planerad VA-anläggning med tillräcklig kapacitet
 - möjlighet till samordning med andra VA-investeringar
 - andra faktorer som underlättar eller försvårar VA-utbyggnad

Värdering av behov av åtgärder och bedömning av möjligheten för varje område anges på en femgradig skala och redovisas i tabell 2 och figur 1. Prioriteringsordningen 1-5 bestäms genom en sammanvägning av behov och möjligheter. Områden med lågt värde på både behov och möjlighet får därmed högst prioritet (1) medan områden med höga värden får lägst prioritet (5). För detaljerad information om viktningen av de olika behoven och möjligheten, se bilaga 1.

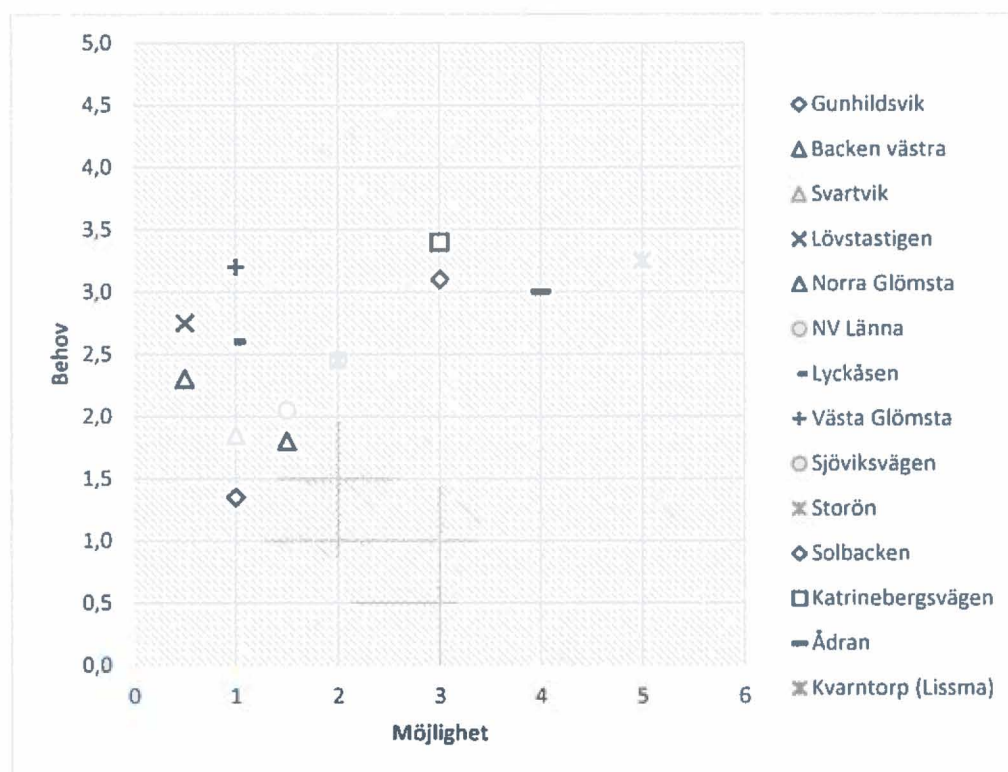
Prioritering av områden för VA-utbyggnad

De områden i det gamla utbyggnadsprogrammet där VA-utbyggnad ännu inte startat återfinns i det nya utbyggnadsprogrammet. Det gäller även Västra Glömsta, där utbyggnad skett i delar av området. Utöver dessa har det tillkommit ett antal

områden där kommunen behöver ta ställning till behovet av VA-utbyggnad. Samtliga områden redovisas i tabell 2 och i översiktskartan i figur 2 nedan. Detaljkartor för varje område redovisas på efterföljande sidor. I tabellen nedan redovisas även resultatet av en prioritering mellan dessa områden.

Nr i karta	Område	Antal fastigheter	Behov	Möjlighet	Prioritering 1-5, 1 är högst
1	Norra Glömsta	170	1,8	1,5	1,7
2	Västra Glömsta	70	3,2	1	2,1
3	Lövstastigen	10	2,8	0,5	1,6
4	Backen västra	30	2,3	0,5	1,4
5	Storön	10	2,5	2	2,2
6	Gunhildsvik	50	1,4	1	1,2
7	Solbacken	40	3,1	3	3,1
8	Svartvik	90	1,9	1	1,4
9	NV Länna	100	2,1	1,5	1,8
10	Lyckåsen	40	2,6	1	1,8
11	Sjöviksvägen (tidigare Österhagen)	30	2,5	2	2,2
12	Kvarntorp (Lissma)	70	3,3	5	4,1
13	Ådran	310	3,0	4	3,5
14	Katrinebergsvägen	10	3,4	3	3,2

Tabell 2. Sammanställning av områden och dess prioritering.

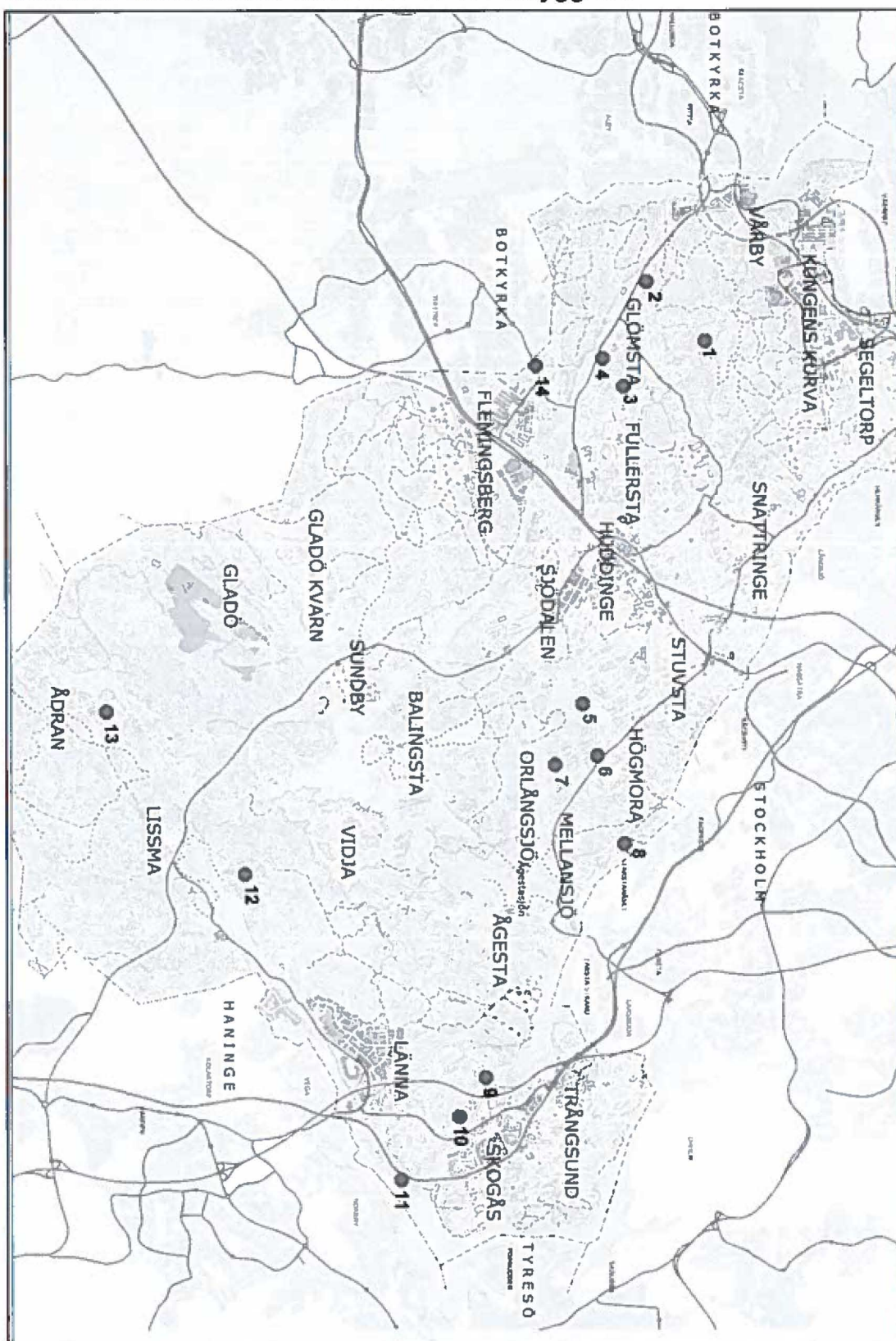
Figur 1: Prioritering av områden

Område	Områdets individuella prioritering 1-5, där 1 är högst	Klustring av områden utifrån prioritering 1-3, där 1 är högst
Gunhildsvik	1,2	1
Backen västra	1,4	1
Svartvik	1,4	1
Lövstastigen	1,6	1
Norra Glömsta	1,7	1
NV Länna	1,8	2
Lyckåsen	1,8	2
Västa Glömsta	2,1	2
Sjöviksvägen	2,2	2
Storön	2,2	3
Solbacken	3,1	3
Katrinebergsvägen	3,2	3
Ådran	3,5	3
Kvarntorp (Lissmä)	4,1	3

Tabell 3. Områden i prioriteringsordning.

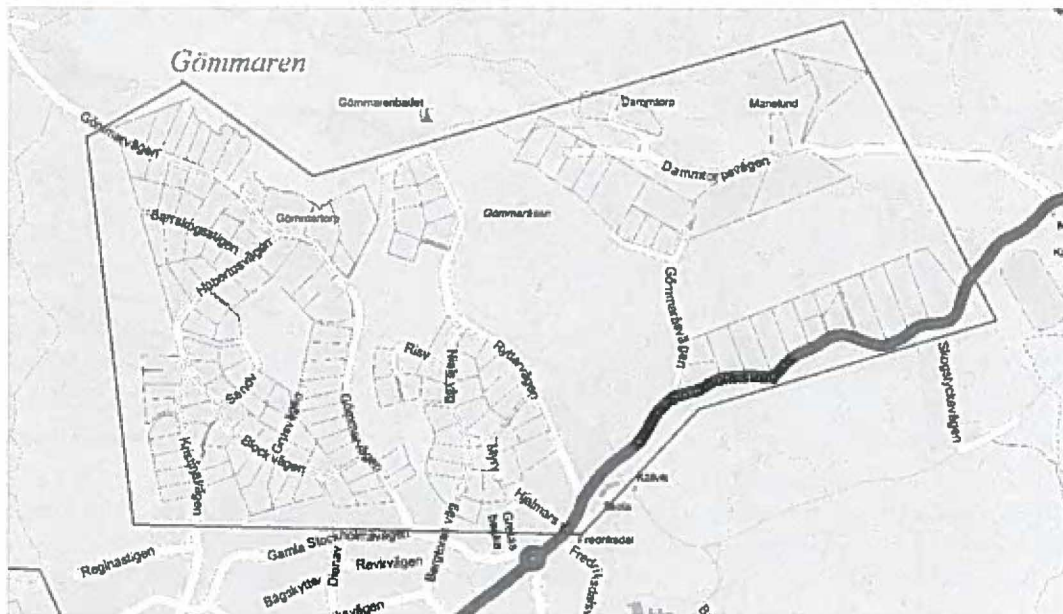
Klustring av områden är gjord utifrån en bedömning, där områdets individuella prioritering utgör grunden.

Områden som bedöms ha behov av VA-utbyggnad

Figur 2: Översiktskarta över områden som bedöms ha behov av VA-utbyggnad
1. Norra Glömsta, 2. Västra Glömsta, 3. Lövstastigen, 4. Backen västra, 5. Storön, 6. Gunhildsvik, 7. Solbacken, 8. Svartvik, 9. NV Länna, 10. Lyckåsen, 11. Sjöviksvägen, 12. Kvarntorp Lissma, 13. Ådram, 14. Katrinebergsvägen.

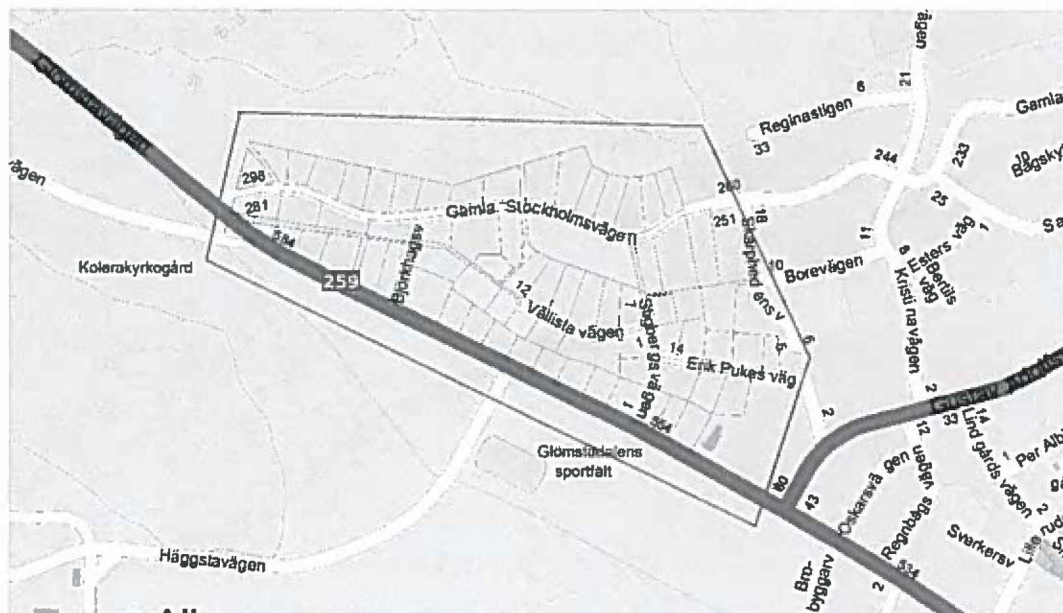
1. Norra Glömsta

Figur 2.1: Detaljkarta för Norra Glömsta

Recipient Gömmaren och Trehörningen (via Fullerstaån). VA finns redan utbyggt i stora delar av övriga Glömsta.

2. Västra Glömsta

Figur 2.2: Detaljkarta för Västra Glömsta

Recipient Albysjön. Området ligger i direkt anslutning till område med utbyggt VA.

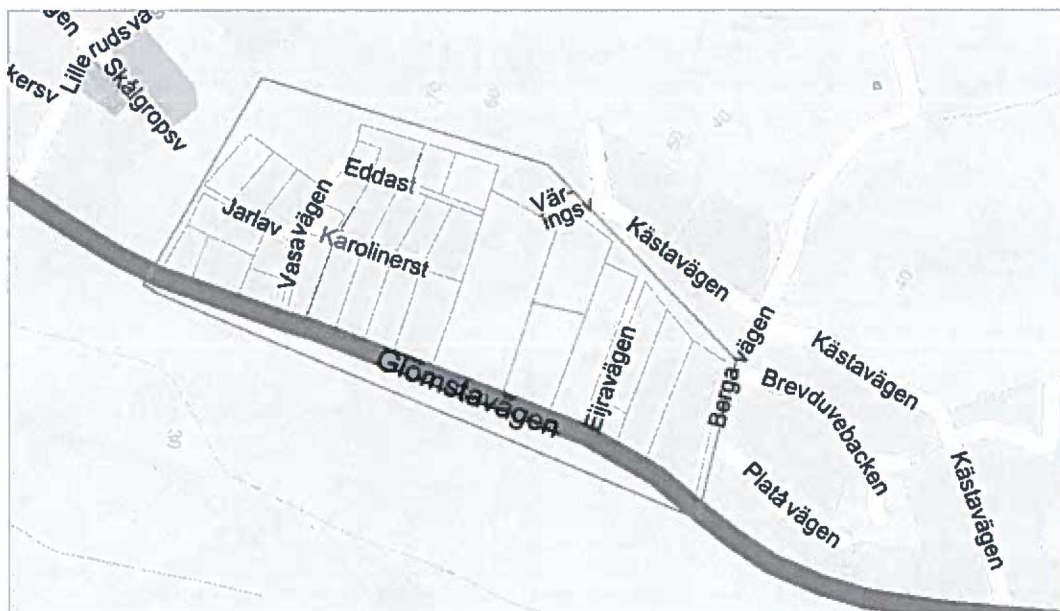
3. Lövastigen

Figur 2.3: Detaljkarta för Lövastigen

Recipient Orlången. VA finns utbyggt i nära anslutning till området.

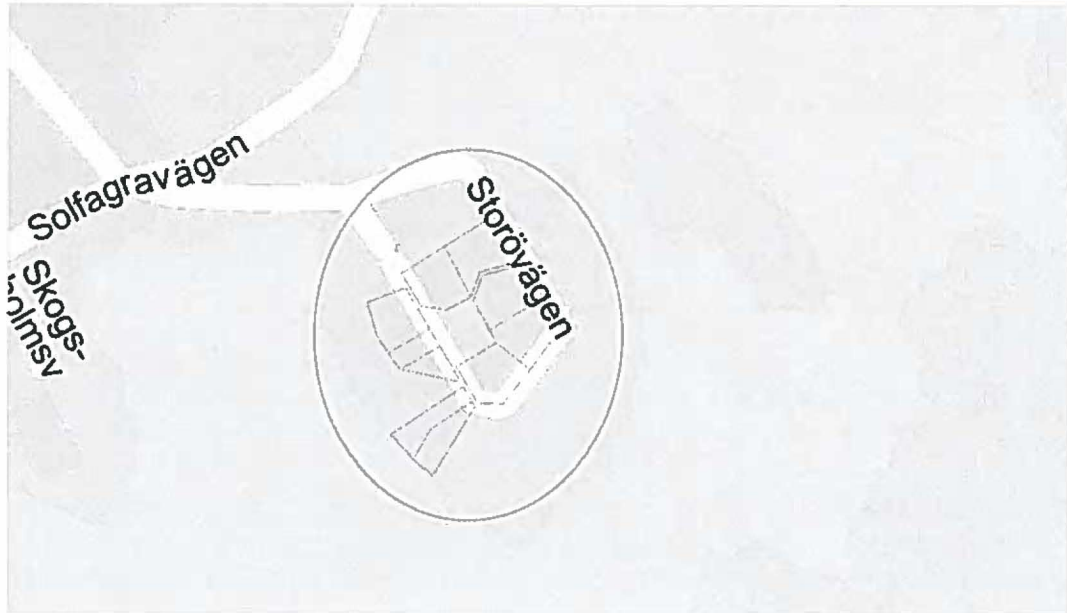
4. Backen västra

Figur 2.4: Detaljkarta för Backen västra

Recipient Orlången. VA finns utbyggt i nära anslutning till området.

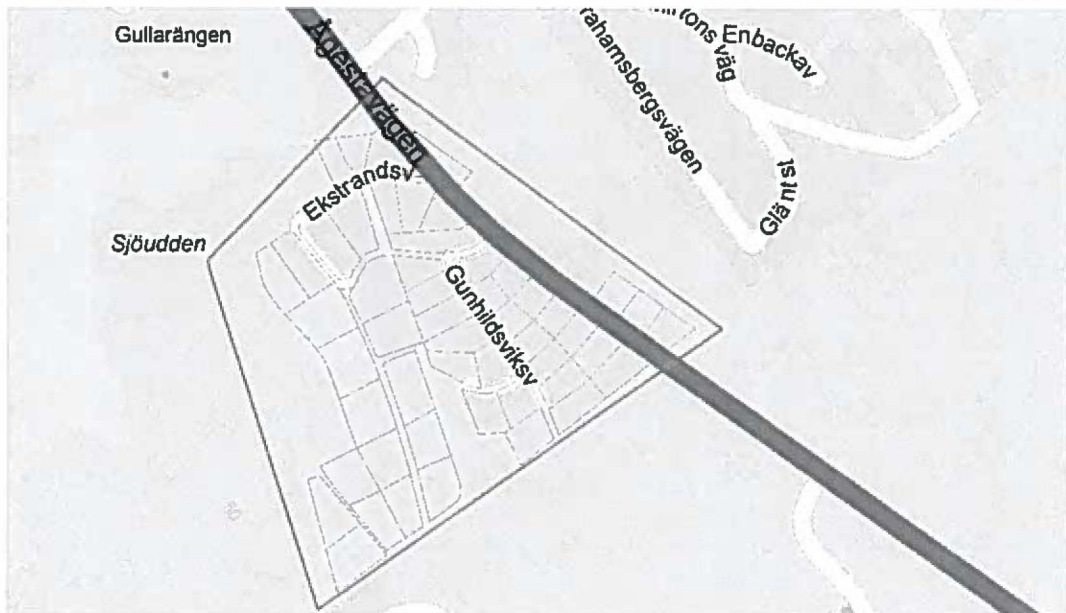
5. Storön

Figur 2.5: Detaljkarta för Storön

Recipient Trehörningen. VA finns utbyggt i nära anslutning till området.

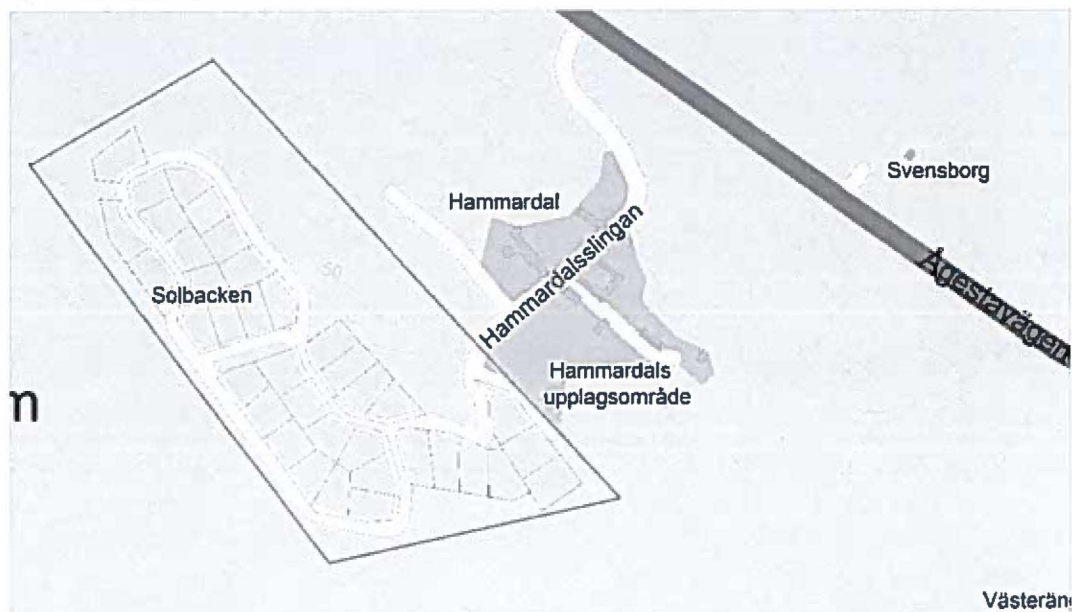
6. Gunhildsvik

Figur 2.6: Detaljkarta för Gunhildsvik

Recipient Trehörningen. VA finns utbyggt i Högmora, i nära anslutning till området.

7. Solbacken

Figur 2.7: Detaljkarta över Solbacken

Recipient Ågestasjön (via Balingsholmsån). VA finns utbyggt i Högmora ganska nära området, men kräver utbyggnad av överföringsledning för anslutning till befintligt ledningsnät.

8. Svartvik

Figur 2.8: Detaljkarta över Svartvik

Recipient Magelungen. VA kommer att finnas utbyggt i nära anslutning till området när Högmora etapp 1-2 har byggts ut. Området behöver anslutas via överföringsledning.

9. NV Länna

Figur 2.9: Detaljkarta över NV Länna

Recipient Magelungen. Förutsätter VA-utbyggnad till Lyckåsen innan området kan byggas ut med VA.

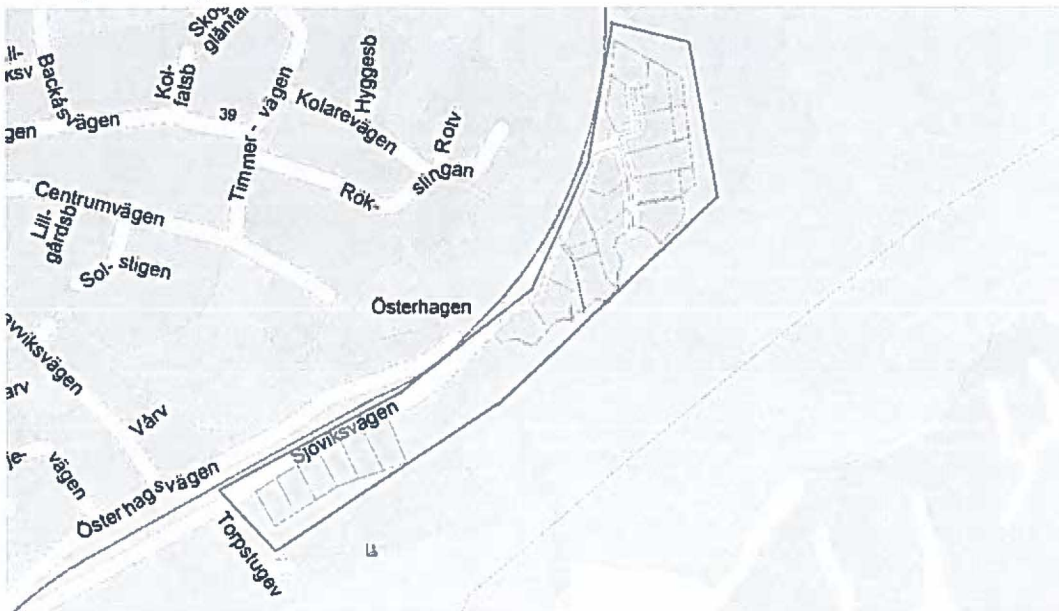
10. Lyckåsen

Figur 2.10: Detaljkarta över Lyckåsen

Recipient Magelungen. Området ligger i nära anslutning till redan utbyggt VA men kommer behöva anslutas via överföringsledning.

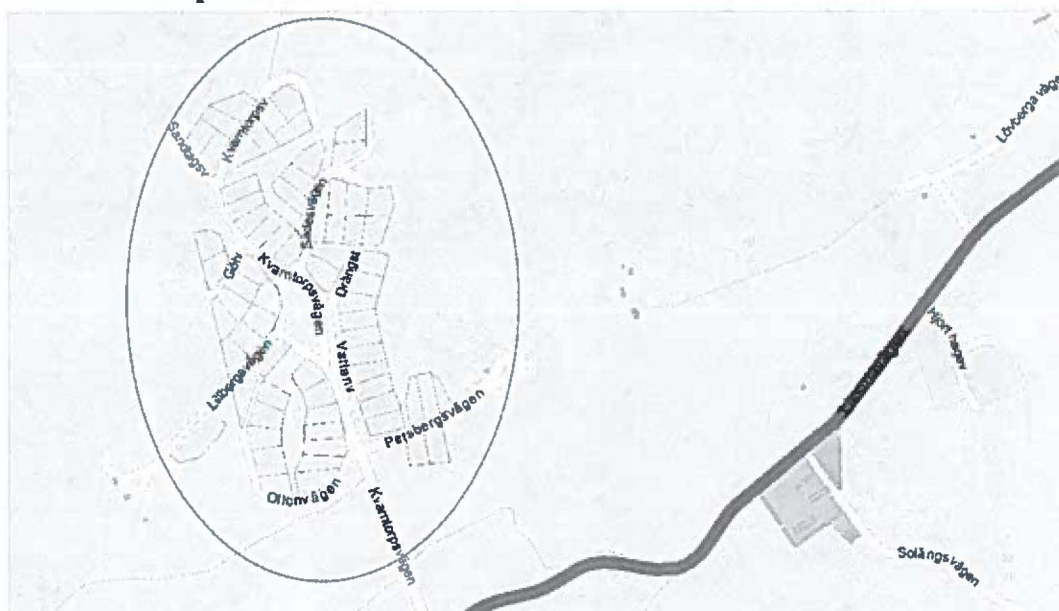
11. Sjöviksvägen

Figur 2.11: Detaljkarta för Sjöviksvägen

Recipient Drevviken. VA utbyggt i nära anslutning till området, men järnvägen utgör en barriär.

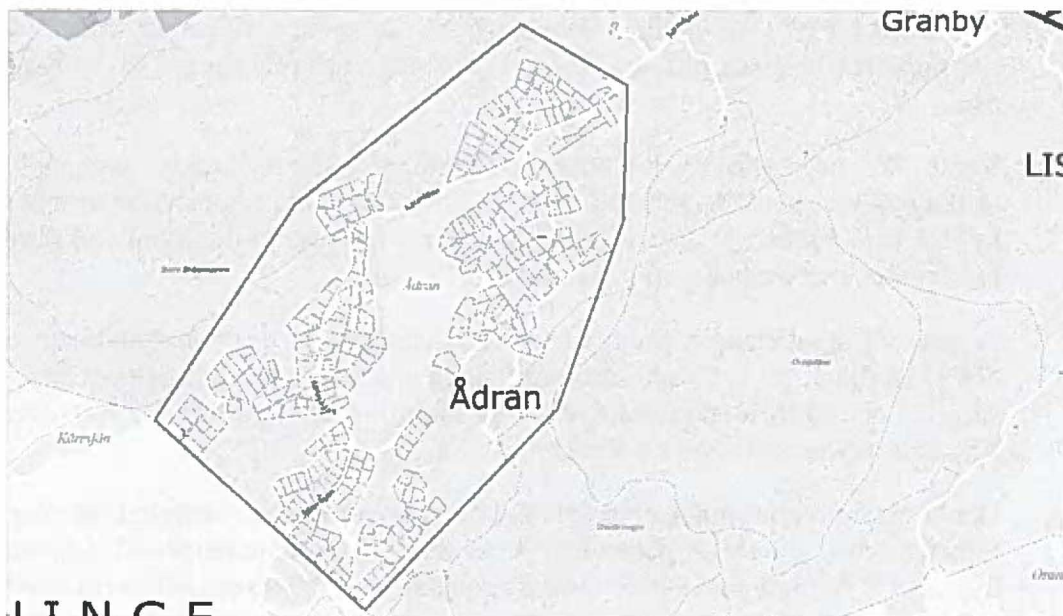
12. Kvarnatorp Lissma

Figur 2.12.: Detaljkarta över Kvarnatorp (Lissma)

Recipient Drevviken (via Lissmaån). VA finns utbyggt i Vidja men området behöver anslutas via överföringsledning. Kan samordnas vid eventuell utbyggnad av överföringsledning till Ådran.

13. Ådran

Figur 2.13.: Detaljkarta över Ådran

Recipient Ådran. Inget VA finns utbyggt i närheten. Överföringsledning behöver byggas för att kunna försörja området med VA.

14. Katrinebergsvägen

Figur 2.14: Detaljkarta över Katrinebergsvägen

Recipient Orlången. VA utbyggt i nära anslutning till området.

Ytterligare information om de olika områdena, samt uppskattade investeringskostnader för utbyggnad av VA till områdena, se bilaga 2.

Rutiner vid VA-utbyggnad

I kommunens Projektplan för samhällsbyggnadsprojekt bestäms när i tiden planeringsarbetet för olika områden ska starta och ungefärlig tid för start av utbyggnaden.

Sedan 1997 är SVAB VA-huvudman i Huddinge. I takt med att kommunen byggs ut ska nya verksamhetsområden inrättas, där vattentjänsterna behöver ordnas (enligt LAV³ 6 § punkt 1). Det är kommunfullmäktige som beslutar om verksamhetsområdets utbredning efter förslag från SVAB.

Lagen möjliggör en uppdelning av verksamhetsområdet på olika vattentjänster och i Huddinge har två verksamhetsområden upprättats, ett för dricksvattenförsörjning och spillvatten respektive ett för hantering av dagvatten. SVAB reviderar sina kartor över verksamhetsområdena en gång per år.

Det är genom verksamhetsområdet som huvudmannens och fastighetsägarnas rättigheter och skyldigheter gällande VA bestäms. Huvudmannen blir skyldig att bygga ut VA till de fastigheter inom verksamhetsområdet som behöver det och ska låta fastighetsägarna använda anläggningen. Fastighetsägarna i sin tur blir skyldiga att betala avgifter till huvudmannen. För att täcka kostnaderna för vatten- och avloppsanläggningen ska fastighetsägaren betala avgifter enligt SVABs gällande taxa.

Kommunfullmäktige beslutar om SVABs utformning av taxan. SVABs styrelse beslutar om avgiftsnivåerna. Om en särskild särtaxa⁴ ska tillämpas i ett område, beslutar kommunfullmäktige om detta i samband med beslutet om verksamhetsområde.

Avgiftsskyldighet inträder när SVAB upprättat förbindelsepunkt (där anslutning kan ske) och underrättat fastighetsägaren om detta. Detta gäller under förutsättning att fastigheten är belägen inom verksamhetsområdet och att dess behov av anordningar för vatten och avlopp inte med större fördel kan tillgodoses på annat sätt än genom anslutning till VA-ledningsnätet. Fastigheter inom verksamhetsområdet som inte ansluts debiteras tills vidare som obebyggda. Om även gatukostnader ska debiteras samordnas detta så att förutsättningarna blir tydliga för fastighetsägaren. Reduktion av avgiften ges om fastighetsägaren själv tar hand om sitt dagvatten lokalt inom fastigheten.

VA-ledningssystemet dimensioneras efter ett visst antal anslutna fastigheter. För optimal funktion är det därför viktigt att antalet anslutna fastigheter blir enligt beräkningarna.

I VA-utbyggnadsprogrammet har VA-försörjning via självfallssystem förutsatts. Inför utbyggnaden av respektive område genomförs en mer detaljerad studie och livscykelanalys som istället kan leda till att området VA-försörjs via LTA-system (lätt tryckavlopp).

Om tillsynsmyndigheten i Huddinge kommun får information från SVAB om att en fastighet inte har anslutits till VA-nätet kan tillsynsmyndigheten ställa krav på att den

³ Lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, se avsnittet Lagkrav och villkor nedan

⁴ enligt LAV 31 §

enskilda avloppsanläggningen ska åtgärdas eller att fastigheten ska anslutas till kommunalt VA. Tillsynsnämnden gör bedömning i varje enskilt fall.

Områden med fortsatt enskild VA-försörjning

Enskild VA-försörjning innebär att den enskilde fastighetsägaren löser vattenförsörjningen och avloppshanteringens själv eller i samverkan med andra fastigheter.

Efter genomförd utbyggnad av kommunalt VA till de områden som listas i tabell 2 kommer det fortfarande att finnas små områden eller enstaka fastigheter kvar som fortsättningsvis kommer att ha enskilda avlopp. I avsnittet *Enskilda avlopp* beskrivs de enskilda avloppen, riktlinjer och hantering av dessa utförligare.

Generellt inom Huddinge ställs krav på *hög skyddsnivå* enligt Naturvårdsverkets allmänna råd och tillstånd krävs för nyanläggning eller en väsentlig ändring av en befintlig enskild anläggning. Hög skyddsnivå innebär att förutom att uppnå normalkrav för rening och skydd mot sanitära olägenheter kan exempelvis extra skydd krävas för att anläggningen ska ha ökad rening eller robusthet. Tillsyn samt inspektioner av de enskilda avloppsanläggningar som blir kvar kommer fortsättningsvis att hanteras av kommunens tillsynsnämnd.

Omvärldsfaktorer

Lagkrav och villkor

De lagar som är viktiga för VA-utbyggnad är vattentjänstlagen, anläggningslagen, plan- och bygglagen och miljöbalken.

Enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, LAV, är det kommunens skyldighet att vid behov ordna vattentjänster. 6§ i lagen lyder:

Om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, skall kommunen

1. bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas, och

2. se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän VA-anläggning.

Enligt anläggningslagen (Lag 1973:1149) kan gemensamhetsanläggning inrättas som är gemensam för flera fastigheter och som tillgodoser ändamål av stadigvarande betydelse för dem. Fråga om gemensamhetsanläggning prövas vid Lantmäteriförrättning.

Plan- och bygglagen, PBL (Lag 2010:900) innehåller ett antal bestämmelser för planläggning av mark och vatten och byggande. En av de viktigaste bestämmelserna är att kommunen ska upprätta en översiktsplan, som ska redovisa hur kommunen planerar att använda mark och vattenområden inom hela kommunen.

Miljöbalken (Lag 1998:808) syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö.

Enligt PBL och miljöbalken har kommunerna via översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser möjlighet att synliggöra vattenresurserna. Framtagandet av lokala och regionala vattenförsörjningsplaner är en viktig del i detta arbete. En kommunal VA-plan bidrar till att lyfta fram vattenfrågorna i planeringsarbetet.

Nationella miljömål

Riksdagen har antagit ett generationsmål, 16 miljö kvalitetsmål samt 13 etappmål inom fyra prioriterade områden som ska fungera som riktlinjer för miljöarbetet på olika nivåer i Sverige. Nedan redovisas de miljö kvalitetsmål som berör VA-försörjningen.

Nationellt mål: God bebyggd miljö
--

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.
--

Nationellt mål: Ingen övergödning
--

Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

Nationellt mål: Levande sjöar och vattendrag

Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

Nationellt mål: Grundvatten av god kvalitet
--

Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

Länsstyrelsen i Stockholms län har en samordnande roll för det regionala arbetet med de nationella miljömålen med tillhörande preciseringar och etappmål.

Svensk Vattenförvaltning

År 2000 antog alla medlemsländer i EU det så kallade ramdirektivet för vatten vilket innebär en helhetssyn och ett systematiskt arbete för att bevara och förbättra Europas vatten. Direktivet omfattar både ytvatten och grundvatten och det övergripande målet är att uppnå god vattenstatus. God status för ytvatten innebär god ekologisk status och god kemisk status. För grundvatten är begreppet god status indelat i god kvantitativ och god kvalitativ status.

Sveriges fem vattendistrikt har tagit fram förvaltningsplan, åtgärdsprogram, miljö-kvalitetsnormer och miljökonsekvensbeskrivning. Målet är att alla vatten ska nå minst god status under perioden 2015-2027. I åtgärdsprogrammet, som riktar sig till kommuner och myndigheter, beskrivs de åtgärder som bedöms nödvändiga för att miljö-kvalitetsnormerna ska uppnås i tid.

Åtgärdena innebär dels att utveckla styrmedel, dels konkreta förbättringar av vattenmiljön. I åtgärdsprogrammet anges bland annat att kommunerna, i samverkan med länsstyrelserna, behöver utveckla VA-planer, särskilt i områden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk, kemisk och kvantitativ status.

Miljö-kvalitetsnormerna är juridiskt bindande. Målet är att alla Sveriges vattenförekomster ska ha uppnått minst god vattenstatus år 2015 och att inget vattens status ska försämrats. I de fall detta inte är möjligt av olika skäl kan tiden förskjutas som längst till 2027.

Den ekologiska statusen bedöms på en femgradig skala: hög, god, måttlig, otillfredsställande och dålig medan kemisk ytvattenstatus har två klasser: god eller uppnår ej god. Av Huddinges vattenförekomster är det tre sjöar som i dagsläget endast uppnår måttlig ekologisk status, men har god kemisk ytvattenstatus. Sjöarna är Drevviken, Magelungen och Ornlången. Vattenmyndighetens beslut anger att sjöarna ska nå en god ekologisk status till år 2021.

För Tyresåns sjösystem finns ett åtgärdsprogram. Åtgärdsprogrammet innehåller förslag till konkreta åtgärder uppdelade efter delavrinningsområde. Åtgärder som föreslås är inom områdena dagvatten, enskilda avlopp/spillvatten, biologisk mångfald, friluftsliv och hydrologi/vattenstånd.

Åtgärdsplaner för Trehörningen och Ornlången

Huddinge kommun har tagit fram två åtgärdsplaner för kommunens mest påverkade sjöar Trehörningen och Ornlången. Där beskrivs vilka åtgärder som redan idag görs inom befintlig budget för att bidra till bättre vattenkvalitet. Huvuddelen av planerna redovisar vilka investeringar i åtgärder som behöver göras för att miljö-kvalitetsnormerna ska kunna klaras.

Åtgärdena fokuserar främst på att minska fosforbelastningen genom dagvattenåtgärder, men utbyggnad av kommunalt VA enligt VA-utbyggnadsprogrammet är också en viktig del av åtgärdena.

Principer för normal och hög skyddsnivå

Naturvårdsverkets allmänna råd (2006:7) för små avloppsanläggningar anger att kommuner bör ställa högre reningskrav i områden som kommunen anser vara extra känsliga för utsläpp av avloppsvatten. Enligt vattenmyndigheternas åtgärdsprogram behöver kommunerna ställa krav på hög skyddsnivå för enskilda avlopp som bidrar till att en vattenförekomst inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status.

Ett förändrat klimat

Klimatförändringar är en viktig faktor att ta hänsyn till vid planering av infrastruktur. Det råder stor samstämmighet bland forskare om att nederbörds mängderna framöver kommer att både öka och minska beroende på var man befinner

sig och vilken tid på året man avser. För Mälardalens del kommer nederbörden under sommarmånaderna att minska, vilket innebär torrare somrar med låga vattenstånd. Regnen under sommarmånaderna kommer dock att bli mer frekventa och intensivare, med större regnmängd under kortare tid. Under vintermånaderna kommer nederbörden och temperaturen att öka.

Enligt nuvarande prognoser bedöms den globala havsnivåhöjningen vara större än landhöjningen i Stockholmsregionen från år 2020-2025 och framåt.

Vid planering av bebyggelse och VA-hantering påverkas denna framförallt av ökade nederbördsmängder och stigande nivåer i hav, sjöar och vattendrag. Detta medför en rad utmaningar för VA-försörjningen:

- ökad risk för torka och vattenbrist
- ökad översvämningsrisk vid kraftiga regn eller hög havsnivå
- ökad risk för förorening av vattentäkter
- långsiktigt hot mot Mälaren som vattentäkt med hänsyn till höjd havsnivå

Det kommer att krävas utredningar för att identifiera riskområden och förutsättningar för att skapa ytliga vattenvägar för avledning av det dagvatten som inte ryms i ledningssystem.

I plan- och bygglagen framhålls kommunernas ansvar för klimatanpassning. Under år 2016 arbetar Huddinge kommun med att ta fram en handlingsplan för klimatanpassning.

Mål, planer och styrande dokument i Huddinge

Översiktsplan

Huddinge kommuns Översiktsplan 2030 antogs den 10 juni 2014. Den övergripande inriktningen i översiktsplanen är en långsiktig hållbar utveckling genom att skapa levande stadsmiljöer som underlättar ett bra vardagsliv samtidigt som större grönområden värnas och klimatutsläppen minskar.

I översiktsplanen anges riktlinjer för geografiska områden i kommunen. För sammanhållen bebyggelse utöver utpekade tätorter finns bland annat dessa riktlinjer som berör VA-försörjningen.

- Fritidshusområdena inom kommunen kommer på sikt omvandlas till områden med permanent bebyggelse. De ska VA-försörjas och bör i viss omfattning kompletteras med andra bostadstyper samt om möjligt även viss service.
- Översynen av VA-utbyggnadsprogrammet ska resultera i en bedömning av i vilken ordning omvandlingsområdena ska VA-försörjas och planläggas

I Huddinge finns ett flertal fritidshusområden som har vuxit fram från 1940-talet och framåt. Dessa påverkas av det exploateringsstryck som finns i Huddinge och många har valt att bosätta sig permanent i områdena trots att byggrätterna är begränsade och ett allmänt vatten- och avloppssystem saknas.

I Översiktsplan 2000 pekades Vidja, Ådran, Gladö kvarn och norra Glömsta ut som fritidshusområden men har trots den ambitionen utvecklats mot ett året runt-boende. Områdena ligger centralt i länet och erbjuder ett attraktivt boende för de som söker ett mer naturnära läge. De saknar idag kommersiell och kommunal service och är dåligt kollektivtrafikförsörjda. Enligt RUF 2010 så bör inriktningen för fritidshusområden som omvandlas till permanentbostäder vara att gemensamma försörjningsanläggningar bör byggas.

Det finns miljömässiga och sociala vinster av att på sikt detaljplanelägga Huddinges fritidshusområden för permanentboende och bygga ut allmänna vatten- och avloppssystem, medge en förtätning, komplettera med verksamheter och mötesplatser samt förstärka gatustrukturen. Detta bör göras med hänsyn tagen till områdenas befintliga karaktär och utifrån de miljömässiga krav som de ofta känsliga miljöerna ställer på omvandlingen. Dessa områden ska få bättre förutsättningar för ett året runtboende med en kommunal standard på vägarna, ett kommunalt huvudmannaskap för allmänna platser samt tillgång till mötesplatser och viss service.

De fritidshusområden som benämns som omvandlingsområden på markanvändningskartan spås inte få samma förtätning som övrig tätort. Områdena är ofta begränsade från att växa geografiskt och det är svårare för dem att få en fullgod kollektivtrafik.

Lokala miljömål och miljöprogram

Huddinges första agenda 21-dokument antogs 1998 och arbetades fram av en bredd av aktörer. Under åren har flera revideringar gjorts. Miljöprogram 2017-2021, som är ute på remiss under våren 2016, är det fjärde agenda 21-dokument/miljöprogram som kommunen har tagit fram. Miljöprogram 2017-2021 är kommunens strategiska dokument för den ekologiska hållbarheten, men även sociala och ekonomiska aspekter berörs. Miljöprogrammet har 6 temaområden som utgår från de nationella miljömålen. Av temaområdena är det främst dessa tre som berör VA-försörjningen: Vatten, Markanvändning och samhällsplanering samt Gifter i miljön.

Gatukostnader

Enligt Plan- och bygglagen har en kommun rätt att ta ut gatukostnader för att delfinansiera utbyggnaden av gator, men inte för drift och underhåll. I Huddinge kommun tillämpas gatukostnader vid nyexploatering samt vid omvandling av områden med fritidshusbebyggelse till permanent standard.

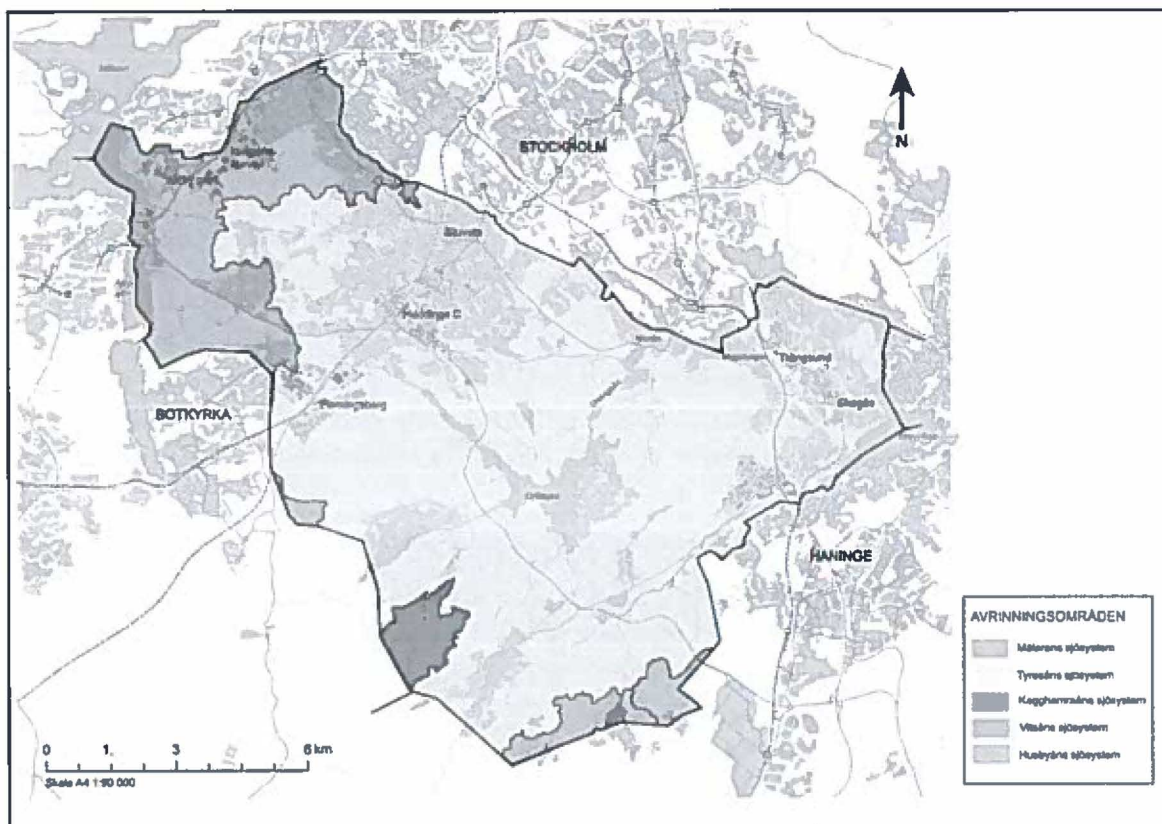
Inom fördelningsområdet som fastställs i en gatukostnadsutredning, fördelas gatukostnaderna på de fastigheter som ingår vilket innefattar både befintliga och tillkommande fastigheter. Befintliga fastigheter betalar enligt reglementet halva gatukostnaden jämfört med tillkommande fastigheter. Skillnaden beror på att de befintliga fastigheterna ofta har bidragit till de redan existerande vägarna i området genom exempelvis en gemensamhetsanläggning.

I Huddinge anges principerna för gatukostnader i kommunens gatukostnadsreglemente (HKF 3100) som godkändes i kommunfullmäktige den 5 november 2007 och senast reviderades den 8 december 2014.

Vatten i Huddinge

Sjöar och vattendrag

Huddinge är en sjö- och vattenrik kommun, med 22 sjöar och många vattendrag och våtmarker. Kommunens vattenområden hör till fem olika huvudavrinningsområden eller sjösystem: Mälarens, Tyresåns, Kagghamraås, Vitsåns och Husbyås, se figur nedan.

Figur 3: Avrinningsområden i Huddinge

Större delen av Huddinge och därmed de flesta av kommunens vattenområden ligger inom Tyresåns sjösystem. Så småningom rinner allt vatten från kommunen ut i Östersjön. Samverkan kring vattenvårdsfrågor med grannkommuner och andra aktörer sker bland annat inom Tyresåns respektive Mälarens vattenvårdsförbund.

Alltför många av kommunens sjöar är alldeles för näringsrika. Hit hör Långsjön i Segeltorp, Trehörningen i Sjödalen, Ormlången, Magelungen och Drevviken. Trehörningen och Ormlången är Huddinges mest övergödda sjöar och de påverkar alla vattenområden nedströms negativt. Näringshalten i de sistnämnda sjöarna behöver mer än halveras.

Sjöar, såsom Gömmaren och Ådran, vilka omges av bebyggelse med enskilda avlopp, är fortfarande näringsfattiga, men riskerar att bli övergödda om avlopps-lösningarna inte är tillfredsställande.

Grundvatten och dricksvatten

Grundvattnet rinner så småningom ut i alla sjöar, vattendrag och våtmarker. Det är därför en viktig utgångspunkt att se till så att grundvattnet inte förorenas. Huddinge kommun berörs i västra delen av utkanterna av en grundvattenförekomst,

Tullingeåsen. Tullingeåsen löper främst i Botkyrka kommun och är en viktig dricksvattentäkt. Huddinge kommun behöver beakta grundvattenförekomsten, så att den inte förorenas. Ytterligare en grundvattentäkt finns vid Vårby källa, vilken har sitt tillrinningsområde främst inom Gömmarens naturreservat. Även vid Huddinge sjukhus finns en grundvattentäkt som inte är i bruk idag. Vid brist på reservvatten skulle den däremot kunna iordningsställas.

De flesta av kommunens invånare får sitt dricksvatten från Mälaren via Norsborgs vattenverk, via SVABs ledningsnät. I de delar av kommunen där det saknas kommunalt ledningsnät är man hänvisad till bergborrade eller grävda brunnar. Gemensamma anläggningar för flera hushåll finns i Ekedal, Granby, Lissma-Kvarntorp och i en del av Vidja.

Mälaren inom Stockholms län har ett vattenskyddsområde, Östra Mälaren, och för att skydda sjön som dricksvattentäkt finns skyddsföreskrifter som ska följas.

Dagvatten

Utbyggnaden av nya bebyggelseområden och förtätning av befintliga områden gör att mängden hårdgjorda ytor ständigt ökar. När naturmark exploateras ändras regnvattnets naturliga avrinning. Den naturliga infiltrationen i marken minskar och en större del av nederbörds mängderna bildar dagvatten i stället för att transporteras till grundvattnet. Förändringen innebär att dagvattenvolymer ökar. Dessutom förväntas nederbörds mängderna öka på grund av klimatförändringar. Dagvatten orsakar också spridning av föroreningar från mark och byggnader till grundvatten, sjöar, vattendrag och kustvatten.

Avloppsvatten

Med avloppsvatten menas toalett- och tvättvatten från hushåll och arbetsplatser samt processvatten från olika verksamheter. Detta vatten kallas för spillvatten. Den största delen av avloppsvattnet går till Henriksdals avloppsreningsverk, i Stockholm. Den andra delen av avloppsvattnet från bland annat Segeltorp och Kungens kurva går till Himmerfjärdsverket i Botkyrka.

Enskilda avlopp

Enskilt VA innebär att fastighetsägaren löser vatten- och avloppsfrågan på den egna tomten eller i samverkan med andra fastigheter. Man ska både få ett hälsosamt och gott dricksvatten och avloppet ska tas om hand på ett betryggande sätt så att risken för smittspridning och miljöbelastning elimineras.

I Huddinge finns det flera fritidshus- och omvandlingsområden som saknar kommunalt vatten och avlopp. Allt fler fritidshus omvandlas till permanent boende, men fritidshusområdenas enskilda vatten- och avloppssystem är inte alltid dimensionerade för de behov som då uppstår. Permanentningen av fritidshusområdena medför därför ökade utsläpp till mark, vattendrag och sjöar och risken för förorening av dricksvattenbrunnar ökar.

I nuläget finns ca 1500⁵ enskilda avlopp i Huddinge. Detta innebär att uppskattningsvis 4500 personer i kommunen inte är anslutna till det kommunala ledningsnätet.

⁵ Källa: SRV Återvinning AB

Enskilda avloppsanläggningar ska godkännas av kommunens tillsynsnämnd och tillstånd krävs enligt förordningen till miljöbalken. Huddinge kommun följer även Naturvårdsverkets allmänna råd⁶ och generellt ska enskilda avloppsanläggningar uppfylla krav för hög skyddsnivå. Skyddsnivåerna sätts både av hälso- och miljöskäl. Ett högt krav innebär att förutom att uppnå normalkrav för rening och skydd mot olägenheter kan exempelvis extra skyddsåtgärder krävas för att anläggningen ska ha ökad rening eller robusthet.

WC-vatten till slutna tank och infiltrationsanläggning för bad – disk och tvättvatten är det vanligast förekommande alternativet när det gäller enskilda avlopp i Huddinge. Eftersom huvuddelen av näringsämnen fosfor och kväve kommer från WC-vattnet blir utsläppen av övergödande näringsämnen till recipienten små och därmed miljöpåverkan liten med en sådan lösning. Risken för att bakterier från avloppet når den egna och grannarnas dricksvattenbrunnar minimeras då urin och fekalier samlas upp i en slutna tank. Ur kretsloppsperspektiv är slutna tank också ett bra alternativ då näringsämnen kan tas om hand och återvinnas som näring till åkermark och användas som biogas.

Utöver bestämmelser i miljöbalken och förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, samt krav på att vid inrättande av avloppsanordning eller anslutning av vattentoalett till befintlig avloppsanordning⁷ gäller ett antal lokala föreskrifter om enskilda avlopp i Huddinge. Enligt de lokala föreskrifterna⁸ krävs tillstånd att inom angivna områden inrätta avloppsanordning dit vatten från bad-, disk- och tvättvatten ansluts eller om man vill inrätta annan avloppsanordning än för hushållsbruk. Det krävs också tillstånd att ändra en befintlig anläggning om detta betyder en väsentlig ändring av avloppsvattnets mängd eller sammansättning. För att installera urinseparerande toalett krävs också tillstånd från kommunens tillsynsnämnd.

Tillsynsnämnden har även hand om frågor vad gäller inspektioner, inventeringar och klagomålshantering vad gäller enskilda avlopp. Tillsynsnämnden kan utfärda föreläggande vid behov, när anläggningen inte uppfyller miljöbalkens krav.

⁶ NFS 2006:7

⁷ 3 § förordningen om miljöfarlig verksamhet

⁸ Lokala föreskrifter för att skydda människors hälsa och miljön – Huddinge kommun, 2014

Bilaga 1: Tabell med kriterier för behov av åtgärder

I tabellen nedan redovisas värden på enskilda kriterier för behov av åtgärder för en långsiktigt hållbar VA-försörjning samt möjlighet och resulterande prioritering av varje område. För varje kriterium anges den inbördes viktningen. Som underlag för att prioritera mellan olika områden har det gjorts en bedömning av:

- Behovet av åtgärder för en långsiktigt hållbar VA-försörjning i området
 - uppskattat bebyggelsetryck (andel permanentboende i området och efterfrågan på bostäder och lokaler)
 - behov av planläggning av andra skäl än VA-försörjning, t.ex. underlag för kollektivtrafik och service, bidrag till bostadsförsörjningen
 - behov av gemensam dricksvattenförsörjning
 - kända problem med dåliga markförhållanden som skapar svårigheter med att anlägga och sköta enskilda avlopp
 - behov av skydd för känsliga recipienter (sjöar och vattendrag)
- Möjligheten och kostnaden att tillgodose behovet genom kommunalt VA
 - insatsen som krävs för att förse området med kommunalt VA
 - avstånd till befintlig eller planerad VA-anläggning med tillräcklig kapacitet
 - möjlighet till samordning med andra VA-investeringar
 - andra faktorer som underlättar eller försvårar VA-utbyggnad

	Bebyggelse-tryck	Planläggnings-behov	Dricks-vatten	Ej möjl för enskilda avlopp	Recipi-ent-skydd	Samman-vägt behov	Möj-lighet	Priorite-ring
Område - Vikt-ning	15%	20%	10%	20%	35%	100%		
Gunhildsvik	2	2	1	1	1	1,4	1	1,2
Backen västra	1	1	3	3	3	2,3	0,5	1,4
Svartvik	1	2	2	2	2	1,9	1	1,4
Lövstastigen	4	1	3	3	3	2,8	0,5	1,6
Norra Glömsta	1	5	1	1	1	1,8	1,5	1,7
NV Länna	2	4	2	2	1	2,1	1,5	1,8
Lyckåsen	3	1	3	3	3	2,6	1	1,8
Västa Glömsta	3	1	5	5	3	3,2	1	2,1
Sjöviksvägen	2	5	2	3	1	2,5	2	2,2
Storön	4	3	3	3	1	2,5	2	2,2
Solbacken	1	2	5	5	3	3,1	3	3,1
Katrinebergsvägen	5	1	4	5	3	3,4	3	3,2
Ådran	4	4	3	3	2	3,0	4	3,5
Kvarntorp (Lissma)	2	5	3	3	3	3,3	5	4,1

Skalan i tabellen är 1-5, där 1 är högst värde-

Bilaga 2: Tabell med fakta om områden

I tabellen nedan redovisas antal fastigheter, permanentboendegrad samt de uppskattade investeringskostnaderna för utbyggnad av VA till respektive område.

Område	Permanentboendegrad (%) ⁹	Antal fastigheter	Uppskattad investeringskostnad för utbyggnad av VA (Mkr)	Uppskattad kostnad överföringsledning (Mkr)
Norra Glömsta	65	170	130	-
Västra Glömsta	55	70	40	-
Lövstastigen	30	10	10	-
Backen västra	60	30	30	-
Storön	60	10	20	-
Gunhildsvik	50	50	20	-
Solbacken	80	40	30	5
Svartvik	60	90	40	5
NV Länna	70	100	80	Se nr 10, Lyckåsen
Lyckåsen	60	40	20	5
Sjöviksvägen	75	30	20	-
Kvarntorp (Lissma)	80	70	70	25 + se nr 13, Ådran
Ådran	60	310	240	50
Katrinebergsvägen	20	10	20	-

⁹ Permanentboendegrad beräknat enligt uppgifter om antal "året-runt"-avtal för sophämtning inom respektive område. Uppgifter hämtade från SRV Återvinning AB perioden nov 2015-jan 2016.